

## Лични пратилац детета

Услуга лични пратилац детета (ЛПД) доступна је детету са инвалидитетом, односно са сметњама у развоју, коме је потребна подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигијене, храњења, облачења и комуникације са другима, под условом да је укључено у васпитно-образовну установу, односно школу, до краја редовног школовања, укључујући завршетак средње школе<sup>1</sup>.

Сврха ангажовања личног пратиоца је пружање одговарајуће индивидуалне практичне подршке детету ради укључивања у редовно школовање и активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности<sup>2</sup>.

### Основни налази о пружању услуге у 2021. години

- У 2021. години укупно је 46 лиценцираних пружалаца услуга, од којих је 37 пружало услугу (активни пружаоци).
- Од укупног броја лиценцираних пружалаца услуга ЛПД у 2021. години 82,6% припада општем, а 17,4% јавном сектору. 65,2% ЛПЛУ је основано од стране удружења грађана, 17,4% од стране привредног друштва, док је 15,2% основано од стране локалне самоуправе. Удео установа које је основала Република Србија је најнижи и износи 2,2%.
- Од укупно 46 ЛПЛУ у 2021. години 43 пружаоца имају ограничену лиценцу на пет година, а само три пружаоца пуну лиценцу која траје шест година.
- Услуга је у 2021. години присутна је у 95 општина у Србији, што је 59% укупног броја општина у Србији.
- Општа стопа обухвата деце услугом ЛПД у Републици Србији износи 204,9, а просечна стопа обухвата на нивоу Србије 194,1.
- Услугу је користило 2.760 корисника, готово седам пута више него 2016. години, а 93,4% корисника су деца.
- Корисници услуге су чешће дечаци него девојчице, у 2021. години је 68% дечака.
- 30,9% деце корисника има сметње из аутистичног спектра, а 20% вишеструке сметње.

### Основни подаци о лиценцираним пружаоцима услуге

У 2021. години за пружање услуге лични пратилац детета укупно је 46 лиценцираних пружалаца услуге, а услугу је пружало 37 пружалаца (активни пружаоци) (Табела 3-9). Од девет пружалаца који нису пружали услугу у 2021. години осам није успело да

<sup>1</sup> Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите, ("Сл. гласник РС", бр. 42/2013, 89/2018 и 73/2019), члан 83

<sup>2</sup> Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите, ("Сл. гласник РС", бр. 42/2013, 89/2018 и 73/2019), члан 84

обезбеди средства за пружање услуге у својој или другим општинама, а један пружалац наводи да је организацију затворила пореска инспекција.

Табела 3-9 ЛПЛУ лични пратилац детета, ланчани индекс, 2015 - 2021.

Година	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Број ЛПЛУ	2	4	8	14	24	33	46
Ланчани индекс	нп	200,0	200,0	175,0	171,4	137,5	139,4
Активни ЛПЛУ који су пружали услугу	0	3	7	14	22	26	37

Извор: МРЗБСП; Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

Услуга лични пратилац детета припада групи услуга које су се најбрже развијале. Прва два пружаоца су лиценцирана 2015. године, од кад је евидентиран стални раст. У последње две године долази до смањења индекса раста, са просечним растом од 37,5% (Табела 3-9).

Услуга је почела да се развија пре свега у општем сектору и у протеклих шест година доминантно су је пружала удружења грађана (Табела 3-10).

Табела 3-10 ЛПЛУ лични пратилац детета према сектору и оснивачу, 2016 - 2021, %

Сектор/оснивач	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Аритметичка средина
<b>Сектор</b>							
Јавни сектор	0,0	12,5	14,3	16,7	21,2	17,4	13,7
Општи сектор	100,0	87,5	85,7	83,3	78,8	82,6	86,3
<b>Оснивач</b>							
Локална самоуправа	0	12,5	14,3	16,7	18,2	15,2	15,4
Република Србија	0	0	0	0	3,0	2,2	2,6
Удружење грађана	100,0	75,0	71,4	70,8	63,6	65,2	74,4
Привредно друштво, предузетник, физичко лице	0	12,5	14,3	12,5	15,2	17,4	14,3

Извор: МРЗБСП; Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

Од укупно 46 лиценцираних пружалаца услуге лични пратилац детета, у 2021. години 43 пружаоца имају ограничену лиценцу на пет година, а само три пружаоца лиценцу која траје шест година (Табела 3-11).

Табела 3-11 ЛПЛУ лични пратилац детета према врсти лиценце, 2016 – 2021.

Лиценца	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Лиценца на 6 година	0	0	0	0	1	3
Ограничена лиценца	4	8	14	24	32	43

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

75% пружалаца пружа услугу само у једној општини, најчешће у општини у којој су регистровани. У 2021. години четири пружаоца су услуге пружали у неколико општина: један пружалац у 29 општина (укључујући 16 београдских општина), други у 18 општина, трећи у 11 општина и четврти у 9 општина (општине на Косову и Метохији).

У току 2021. године пружаоци су запошљавали 3.486, а у децембру месецу 2.489 радника (Табела 3-12). Континуирано повећање броја запослених је последица пораста броја ЛПЛУ, али и повећања броја корисника, услед чега пружаоци проширују капацитете за пружање услуге.

Табела 3-12 Запослени ЛПЛУ лични пратилац детета, ланчани индекс, 2016 - 2021.

Запослени	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Промена, %
Број запослених у току године	624	911	1248	1660	2427	3486	458,7
Број запослених 31.12.	379	574	968	1292	1842	2489	556,7

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

У 2021. години 94,5% запослених чине лични пратиоци детета, односно сарадници. Стручни радници су заступљени са 3,4% (Табела 3-13). На крају 2021. године један лични пратилац је у просеку пружао услугу за 1,02 корисника. Већина пружалаца ове услуге организовала рад тако да је један пратилац задужен за једно дете (Табела 3-13). Само шест од 37 активних пружалаца у 2021. години извештава да њихова организација рада омогућава да један лични пратилац ради са више деце истовремено. Стандардима пружања услуге ЛПД није дефинисан максималан број корисника за које је одговоран један стручни радник. У протеклих шест година у просеку један стручни радник задужен је за 28,2 корисника, а у 2021. године за 28,3 (Табела 3-13).

Табела 3-13 Сарадници и стручни радници ЛПЛУ ЛПД према броју корисника, 2016 - 2021.

Сарадници, стручни радници и корисници, 31.12.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Аритметичка средина
Сарадници	354	539	908	1211	1741	2351	1184
Број корисника по сараднику	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Стручни радници	17	17	36	44	56	85	42,5
Број корисника по стручном раднику	21,1	33,1	26,4	27,6	32,9	28,3	28,2

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

Стандарди за пружање услуге ЛПД прописују обавезну обуку за стручне раднике и сараднике - личне пратиоце. У 2021. години 91,2% личних пратилаца и 85,9% стручних радника имају завршену одговарајућу акредитовану обуку. Обавезна акредитована обука у складу са стандардима едукује сараднике за вештине потребне за пружање услуге: за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигијене, храњења, облачења и комуникације корисника са другима. Подаци у протеклих пет година показују хетерогену образовну структуру сарадника, као и да се она мења: удео личних пратилаца са средњом школом расте, а удео личних пратилаца са високим образовањем се смањује. У 2021. години, директну подршку у учењу пружало је 21 од укупно 37 активних пружалаца услуге, иако то није прописано у оквиру садржаја активности услуге.

## Распрострањеност услуге

У 2021. години услуга лични пратилац детета пружана је у 95 општина. Раст распрострањености је последица континуираног раста броја пружалаца услуге. У последњих пет година број општина у којима је услуга присутна повећан је за 179,4%.

Табела 3-14 Општине у којима се пружа услуга Лични пратилац детета, 2017 - 2021.

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Промена, %
Број општина у којима се пружа	34	53	68	81	95	179,4

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

Услуга је присутна у свим областима у Републици Србији, укључујући и Косово и Метохију где се пружа у девет општина. У Западнoбачкој, Пиротској, Подунавској и Моравичкој области присутна је у свим општинама. Најнижа распрострањеност забележена је у Браничевској области, где се услуга пружа у једној од укупно осам општина (Табела 3-15).

Табела 3-15 Региони и области у којима се пружа услуга лични пратилац детета, 2021.

Регион/област	Број општина у области	Број општина у којима се пружа услуга
Регион Београд	17	16
Београд	17	16
Регион Војводине	45	25
Западнoбачка	4	4
Јужнобанатска	8	6
Јужнобачка	12	7
Севернобанатска	6	1
Севернобачка	3	2
Средњобанатска	5	2
Сремска	7	3
Регион Јужне и Источне Србије	47	22
Борска	4	2
Браничевска	8	1
Зајечарска	4	2
Јабланичка	6	2
Нишавска	7	3
Пиротска	4	4
Подунавска	3	3
Пчињска	7	4
Топличка	4	1
Регион Шумадије и Западне Србије	52	32
Златиборска	10	5
Колубарска	6	4
Мачванска	8	5
Моравичка	4	4
Поморавска	6	3
Расинска	6	4
Рашка	5	2

Шумадијска	7	5
Укупно	161	95

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

### Доступност услуге

Општа стопа обухвата деце<sup>3</sup> услугом ЛПД у 2021. години у Републици Србији (без Косова и Метохије) износи 204,9 (број деце корисника услуге у односу на укупан број деце у РС), а просечна стопа обухвата на нивоу Србије без Косова и Метохије је 194,1<sup>4</sup>.

Од укупно 161 општине у Србији, услуга није доступна у 67 општина. Код општина у којима се услуга пружала, у 64 општине обухват деце је већи од просечног, а у 30 општина испод републичког просека. У десет општина или градова са највећом стопом обухвата на првом месту је Власотинце са стопом обухвата од 1378,3, а од већих градова значајнији обухват је забележен једино у Новом Саду (на десетом месту).

Од 95 општина у којима се пружа услуга ЛПД у 2021. години у 30 или 31,6% општина услуга је доступна свих 12 месеци. У 26 општина услуга је присутна 10 или 11 месеци. Наиме, један број општина ангажује пружаоце ове услуге само у току школске године, јер је услуга повезана са укљученошћу деце у васпитно-образовни систем. Ипак, у 39 општина услуга је присутна мање од 10 месеци.

### Корисници услуге

Услугу је током 2021. године користило 2.760 корисника, а 31.12.2021. године укупно 2.401. Пораст броја корисника је још један од показатеља брзине развоја ове услуге. Ланчани индекс указује да је раст броја корисника најизразитији првих година лиценцирања: пораст броја корисника 2017. године у односу на 2016. годину износи 71,1% (Табела 3-16).

Табела 3-16 Корисници услуге ЛПД и ланчани индекс, 2016 – 2021.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Промена,%
Број корисника у току године	360	616	1021	1405	2111	2760	666,7
Ланчани индекс	-	171,1	165,7	137,6	150,2	130,7	
Број корисника 31.12	358	563	951	1216	1841	2401	

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

Узрасна структура деце се не мења значајно протеклих шест година, 93,6% корисника су деца. Поред деце, услугу користе и млади (18 – 25 година) јер се деца са сметњама у развоју могу касније укључити у образовни систем или не завршавају средњу школу са 18 година.

<sup>3</sup> Стопа обухвата се израчунава само за децу (0-17) јер је услуга превасходно намењена деци.

<sup>4</sup> Стопу обухвата деце услугом ЛПД на територији Косова и Метохије није могуће израчунати јер нису доступне процене броја деце у општој популацији.

Корисници услуге су чешће дечаки него девојчице, у 2021. години је 68% дечака. Слична је и полна структура младих корисника услуге ЛПД (Табела 3-17).

Табела 3-17 Корисници услуге ЛПД према узрасту и полу, 2016 - 2021.

Узраст и пол корисника	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Промена,%
Укупно корисника	360	616	1021	1405	2111	2760	666,7
0 - 5 година	12	13	41	65	86	141	1075,0
6 - 14 година	277	462	788	1028	1488	2014	627,1
15 - 17 година	48	99	147	235	358	427	789,6
18 - 26 година	23	42	45	77	179	178	673,9
Удео деце у укупном броју корисника, %	93,6	93,2	95,6	94,5	91,5	93,6	
Удео дечака до 18 година	66,8	67,1	68,6	68,9	70,8	68,0	
Удео мушких корисника (18–26)	60,9	61,9	66,7	71,4	63,1	65,2	

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

У 2021. години за 10,4% није процењен степен подршке, код оних код којих је степен подршке процењен, 63,0% корисника има потребу за другим степеном подршке, а 29,6% корисника за првим степеном подршке. У периоду 2017 – 2021. године, учешће корисника са сметњама из аутистичног спектра износи у просеку 29,3%, 21,2% има вишеструке сметње, а најмање корисника има сензорне тешкоће (Табела 3-18).

Табела 3-18 Корисници услуге ЛПД према врсти сметње у развоју/инвалидитета, 2017– 2021., %

Врста инвалидитета/сметње у развоју	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Аритметичка средина
Телесни инвалидитет	16,4	17,0	16,6	14,5	13,0	15,5
Сензорне тешкоће	2,6	3,9	4,6	3,8	4,6	3,9
Интелектуалне тешкоће	13,5	13,3	15,0	13,2	10,1	13,0
Менталне тешкоће	13,6	13,7	12,0	9,2	11,5	12,0
Сметње из аутистичног спектра	34,9	24,3	28,0	28,3	30,9	29,3
Вишеструке сметње	17,4	25,5	22,3	21,0	20,0	21,2
Нешто друго	0,5	1,5	1,1	1,4	8,7	2,6
Није дијагностиковано	1,1	0,8	0,4	8,7	1,2	2,4

Извор: Годишњи извештај о раду ЛПЛУ, РЗСЗ

У 2021. години 96,9% корисника услуге је укључено у образовни систем. У протекле три године укљученост деце у образовни систем је на истом нивоу. У 2021. години евидентирано је 28 деце и младих који нису укључени у образовни систем и 57 који су завршили школовање. ЛПЛУ ЛПД у својим извештајима нису навели разлоге, односно потребе за коришћењем ове услуге с обзиром да је основ за коришћење услуге укљученост у образовни систем.

У току 2021. године 399 корисника је прекинуло са коришћењем услуге. Од укупног броја прекида, 91,7% прекида је у складу са планом услуге или склопљеним уговором.

20 или 5% корисника је раскинуло уговор пре истека, по захтеву корисника или старатеља, а са 9 или 2,3% корисника уговор су раскинули пружаоци услуге.